

MATEI RADOVAN

A treia perspectivă asupra experienței din Bărăgan ne este oferită de domnul Matei Radovan care utilizează deseori în interviul său amintirile și informațiile moștenite din familie, de la părinți, bunici, de la cei bătrâni deoarece acesta avea doar trei ani și jumătate în iunie lui 1951. Procesul de transmitere a memoriei în cadrul familiei, comunității se dovedește util pentru cunoașterea trecutului propriului neam, a istoriei Banatului și a României. Astfel, memoria individuală și cea a familiei se transpune, prin participarea la marile evenimente istorice, în memoria colectivă a bănățenilor deportați în Bărăgan. De aceea, după cum afirmă însuși domnul Matei, „e bine să se știe, trebuie să iertăm, dar nu trebuie să uităm”. Venind cu propriile trecuturi și lăsându-și identitatea la o parte, cu toții împărtășec aceeași istorie, aceeași memorie colectivă, devenind pentru locuitorii Bărăganului o adevărată alteritate (văzuți drept infractori și coreeni) transformată ulterior în solidaritate și înțelegere.

Grijile și durerile resimțite de familia sa nu i-au fost foarte cunoscute, perioada Bărăganului luminându-se odată cu maturizarea lui Matei și cu conștientizarea gravității faptelor comise în trecut de sistemul totalitar. Suferința tatălui care plângea în șopru lângă cai și vacă pentru că nu putea suporta realitatea i-au rămas întipărite în minte încă din copilărie, această imagine conturându-se cel mai clar în ochii copilului care nu înțelegea nimic. De aceea, Bărăganul este prezentat pe parcursul interviului prin repetiția „o pată neagră” asupra regimului de atunci, asupra istoriei țării. „Era un chin!” viața fără apă potabilă, fără un adăpost care să ofere căldură, în clima schimbătoare a câmpiei, munca copiilor în bumbac și a părinților în Constanța.

Lăsând la o parte identitatea bănățeană a deportaților reprezentată prin pronumele „noi” cu care interlocutorul nostru se identifică (cu cei din Ivanda, Giulvăz, Gad și Cenei), alteritatea este ambivalentă și transpusă în interviu prin pluralul „ei”. Spre exemplu, cei care i-au scos afară din casă s-au dovedit a fi „mai umani” pentru că le-au permis să își ia doi cai și o vacă. În ceea ce îi privește pe localnicii satelor din Bărăgan, aceștia reprezintă o altă formă de alteritate. Matei Radovan amintește în interviul său despre interdicția deportaților de a intra în contact cu populația băștinașă diminuată de-a lungul timpului. Odată cu apropierea lor s-au sesizat și diferențele capitale între cele două grupuri concretizate în arta culinară și agricultură. Copil fiind, Matei Radovan a asistat la muncile casnice ale bunicii sale și la poveștile cu bătrânii care veneau în vizită din Pietroiu. Aceștia obișnuiau să se mire de modul în care crește pâinea de casă, de felul

în care bunica lui întindea aluatul pentru plăcinta cu dovleac și de forma plăcintei cu mac: „ țin minte că povestea bunica mea; făcea plăcintă acră cu mac. « Cum ai băgat tu macul ăla așa roata-roata în plăcinta aia? »”.

Întoarcerea acasă, favorizată de guvernul iugoslav, a fost pentru Matei Radovan o schimbare radicală deoarece acesta a fost nevoit să treacă de la învățământul în limba română, început la Movila Gâldăului, la cel în limba sârbă. Tot de la familia sa a aflat și faptul că fosta sa învățătoare a fost dusă la închisoare pentru că a refuzat să semneze pentru deportarea lor în Bărăgan. Din această relatare se întrevede mecanismul mării mașinării a comunismului care în cazul în care o piesă refuză să coopereze este înlăturată, dovadă fiind închiderea învățătoarei și a deportării „chiaburilor”, dar și a sârbilor care erau considerați „titoiști”.